

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

P. 1-3 nebst Inventarium

Gerson, Jean

[Straßburg], 1488

De contemptu clavium et materia excommunicationum et irregularitatum

[urn:nbn:de:bsz:31-300764](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300764)

et eam punctuans p exemplari incurreret
 hac sententia / & ita de similibus incoveniē
 tib⁹ que parmenides nunq̄s vidit iuxta
 verbū aliorū. Unde sicut in excoimuni
 catione percutientū clericos supponitur
 q̄ hoc fiat suadete diabolo / & sicut in apo
 calipsi & in simbolo nyceno. & i dionisio
 de diuinis noibus. dum ponit q̄ nihil li
 ceat addere vel diminueredicit exposito
 res concorditer / intelligēdū esse q̄ hec ad
 ditio vel diminutio nō fiat ad corruptio
 nem principalis intellectus spūsancti
 ita accipiendū est in proposito. Addēdo
 q̄ excoimunicatō nullo mō ferri potest ni
 si in cōtumacē. Nullus autē est cōtumax
 nisi agat ex contemptu dei & ecclesie. Dic
 autem cōtemptus nō fit nisi a sciente ve
 re vel interpretatiue. & qui dū scit nō est pa
 ratus audire ecclesiam. Doctores theolo
 gi nominati doctor subtilis in quarto re
 probat ex hac radice tantā multiplicatō
 nem excoimunicationū / presertim late sentē
 tie. attendētes q̄ potestas ecclesiastica data
 est in edificatiōem nō in destructiōem & la
 queū inextricabilem animarū. Quis enī
 diceret q̄ aliquis prelatus ex motu capi
 tis sui ferens excoimunicationē de rebus
 indifferentibus / vel etiam bonis de genere
 vt q̄ leuans festucā vel dans hoī elemosi
 nam. excoicatioez incurreret ipso facto. to
 lerandus esset & audiendus. Sic in pro
 sito. quia prozusus idifferēs est tenere bul
 lam pape. bene vel male scilz ad reuerenti
 am bene. vel ad contemptum male sic ad
 alios fines bonos vel indifferentes. bene
 vel indifferenter. Attento deniq̄ q̄ nō est
 contemptus verus vel interpretatiuus vbi
 nō est obligatio sciendi / prout euenit in
 cōstitutōibus pure positiuis apud maxi
 mā hominū multitudinē vbi ignorantia
 excusat / presertim apud deum. Alioquin
 quilibz essz obligatus esse summ⁹ iurista
 immo plus q̄ summus qui sciret omnes
 p̄stitutōes summorū p̄rificiū & aliorū scri
 ptas & non scriptas. Possent et expediret
 hec inconuenientia latius deduci contra
 imponētes iugum graue hominibus qd̄
 nec ipsi digito mouere volunt. nec eorū
 patres et filij ferre potuerunt. Hoc vnum
 ad presens questū dico q̄ circumstantijs
 attentis non est habendus scrupulus. tā
 q̄ de excoimunicatiōe late sententie. que
 deinceps prohibere debeat a celebratiōe

missarum & similitū. Nihilominus quia
 abundās caurela nō nocet / si discreta nō
 fatua sit / habeat scrupulosus tales animi
 preparatiōem q̄ vbi etiam aliter aut secu
 rius agendum sibi monstraret proponit
 hoc se facturum. *Sinit.*

Item ab eodē do
 mino cancellario circa materiā excoimuni
 cationū et irregularitatum. &c.

Prima consideratio.

Contemptus
 clauium ecclesiasticarū / causat
 quasi formalit̄ et principalit̄
 ter / excoimunicatiōis vel irre
 gularitatis detrimentū. Sic enim solent
 p̄muniter domini iurite dicere q̄ irregu
 laritas contrahit / dum aliquis excoimu
 nicatus / se immiscet sacris / in cōtemptus
 clauū. Fundatur autē hec consideratio
 principaliter ex illa lege euāgelica. *Mat
 tyij. Si peccauerit in te frater tuus. &c.*
*Sequitur. Dic ecclesie. Si ecclesiam non
 audierit: sit tibi sicut ethnicus & publica
 nus.* *Secunda.* Contemptus clauū
 potest interuenire multipliciter in ali
 quo. Uno modo directe & causalit̄ & hoc
 proprie dicit̄ fieri ex cōtemptu quādo sez
 cōtemptus est causa actionis / principa
 lis. ita q̄ nō fieret actio nisi esset ad con
 temptū clauū. quē admodū si quis dicat
 episcopo excoimunicanti. *Ego in despe
 ctum vestri / et vestri precepti nihil agam
 illius quod iuberis.* Alio modo fit contē
 ptus implicite. quia videlicet est contu
 macia in obedientia. quāuis non ex inobedi
 entia vel propter nō obedire. sed propter
 aliquid aliud delectabile vel vtile / aliq̄s
 peccat contra prelati iussione. *Tertio* mo
 do dicitur cōtemptus interpretatiue. om
 nis voluntaria trāsgressio cuiuscunq̄ p̄
 cepti. et isto modo reperitur cōtemptus in
 omni peccato presertim mortali. directe
 vel indirecte. vere vel interpretatiue. *Ter
 tia.* Contemptus primo modo / rōnabi
 liter demeret excoimunicatiōez & conseqn
 ter irregularitatē. Similit̄ & secundus dū
 iungit contumacia. *Secundus* tertio cōtemp
 tū nō semp est excoimunicatiōis ecclesie / nec
 cōsequenter irregularitatis / demeritori⁹.
*Dicit ecclesie notanter. quia omnis pec
 can⁹ mortali / ē a deo & apō deū excoicat⁹*

z

sed non semp p ecclesiasticam sanctionē.
Quarta Contēptus / neutro modorū
 predictorū dicendus est interuenire / con
 tra preceptū aliquod prelati / quādo ma
 nifeste z notorie prelat⁹ abutit in huius
 modi precepto / clauū potestate / hoc dū
 scit z cognoscit ille qui nō obedit. nec ali
 unde generat in sevel in alijs scandalosūz
 contēptū clauū. Quoniā in hoc / talis
 nō est inobediēs clauū potestati sed erro
 neo clauū abusui. **Quinta** Contem
 ptus clauū / magis inuenit quo ad cul
 pam / in prelato taliter vt pmittitur abu
 tente sua potestate. q̄ in nō obediēte. si cō
 patio recipiat abusua. Est igit quādoqz
 meritorū / z honorificatiū ecclesie pote
 statis / q̄ tali prelato in faciē resistat cum
 appositōne inculpate tutele. quemadmo
 dum resistit paulus petro. **Sexta** Contēp
 tus clauū quandoqz possz inueniri in
 vno qui nō pareret sententie sui prelati /
 vbi z quando alius in eadē sententia nō
 obediens / nullo modo contēptus esset
 reus presertim apud deum. Cuius ratio
 est. quoniā vnus reputat sententiā iustā.
 aut quomodolibet obediendū illi. alius
 vero non sed scit certitudinaliter aut pro
 babilitate sufficienti / suum prelatū male
 vri / in preiudiciū clauū z in destructōez
 ecclesie. **Septima** Contēpt⁹ clauū / debet in
 uestigari ex potestate legitima z vsu legiti
 mo potestatis illius. qui precipiēdo exco
 municat vel irregularitatem cōminat. **Alioquin**
 prelati possent inducere qualē
 cumqz vellent super alios seruitutē. si su
 is sententijs iniquis et erroneis / semper
 esset obediendum. Et ita patet. q̄ hoc cō
 mune dictum / sententia prelati vel iudi
 cis etiam iniusta timenda est. indiget glo
 sa. **Alioquin** nō est generaliter verum. si ti
 menda dicatur quia est sustinenda nec re
 pellenda. immo in casu pati illam / essz as
 tina patientia et timor leporinus z fatu
 us. **Octaua** Contēptus clauū
 plus habet periculi / ex za psonam summi
 pontificis. q̄ erga inferiores. Quoniam
 ab abusibus inferioribus patet recursus
 ad papam per appellationis subsidium.
 Et si dicat q̄ ita potest a papa fieri appel
 latio ad cōcilium generale. Dixerūt olim
 ante concilium generale pisanum z con
 stan. q̄ hoc nullo modo licebat. z allegāt
 iura sua pro se valde (sicut eis videntur) et

pressa. Sed constanter nūc asseritur. q̄
 est heresis damnata per constitutōem ex
 pressissimā et practicatam in cōsilio pre
 dicto constantiē. prout alibi diffusius est
 ostensum Respondet igitur aliter. q̄ non
 pro leuibus causis vbi etiam liceret / po
 test aut debet pro appellatōibus profe
 quendis passim conciliū celebrari / sicut
 habetur recursus ad papam. **Nonā**
 Contēptus clauū non incurret in
 multis casibus quib⁹ pape mandato nō
 obediret. Dum scilicet abutit enormissi
 me z scandalosissime / potestate sua / in de
 structōnem non in edificatōnem. sicut ta
 men dicit apostol⁹ / ideo potestatem datā
 esse. Exemplū si papa vellent thesauros ec
 clesiā diripere aut hereditates vsurpa
 re. aut in seruitutem abiectam / clerum cū
 suis bonis redigere. et iuribus suis spo
 liare sine causa. Quis diceret ista debere
 tolerari? Quis non censeret possedici pa
 pe. cur ita facis? Quis non assentiet / in fa
 cie sibi resistēdum? **Decima** Contēp
 tus clauū / etiam non semper inueni
 tur apud illos / qui nedum nō obediunt
 sententijs excoīnicatōnum promulga
 tis per papam vel suos sed etiā non est in
 dicanda esse apud illos / qui per potesta
 tem secularem / aduersus tales pretensas
 sententias tueri se procurāt. Lex enim na
 turalis dicitur vt possit vis vi repelli. Cō
 stat autem q̄ tales excoīnicatōnes nō
 debent dici ius sed vis et violentiā. con
 tra quam fas habz libere vel homo vel ani
 mus se tueri. **Undecima** Contem
 ptus clauū et cōsequēter excoīnica
 tio vel irregularitas / nō incurritur / dum
 in premissis casibus dicit aliquis iurista
 vel theologus iuxta conscientiā suam q̄
 hmoi sententiē / nō sunt timende vel tenē
 de. z hoc presertim si obseruet informatō
 seu cautela debita / ne sequat scandalū pu
 sillorum. qui estimant papā esse vnū deū
 qui habet potestatem omnē in celo z in ter
 ra. Veruntamē expellenda est taliū stulti
 cia / per informatōnes idoneas. qui si no
 lint ad quiescere. ipsi iam sunt iudicandi
 de scandalo non dato sed accepto. hoc est
 de scandalo phariseoz et ex malicia. non
 pusillorum z ex simplicitate vel ignoran
 tia. **Duodecima** Contēptus clauū
 dicendus est magis foueri q̄ tolli / dū de
 bentes abusui clauū resistere. diuidunt

Handwritten marginal note in cursive script.

Red circular mark or initial.

tur inter se et impediunt se. vel per stulticiam vel per ignaviam. ne communi consensu/ si ar ambulatio in domo domini. dum alij fauent abusibus. alij tollere volunt. Veritas est quod omnis via favorabilis et humilis tentanda est cum summo pontifice/ dum male informatus/ fert per se vel suos/ iniustas sententias/ quod desistat reformet/ sed si nihil profert humilis sedulitas/ arripienda est viril et animosa libertas. Finit.

Item ab eodem

de cordis induratione

Ordurum male habebit in nouissimo. Duricies ista/ quod modo causetur. et quid est illud apostoli/ deus cuius vult miseret/ et quem vult indurat/ non est mediocris quistio/ si quidem deus neminem deserit nisi prius deseratur per auersionem ab eo per peccatum. Sed desentione facta/ cadit homo in profundum et contemnit. Contemnenti vero/ deus non dat gratiam sed resistit. ac inde non emollitur cor/ nec liquefit ad gratie susceptionem. Tandem pena damnationis infligitur. et obduratio confirmatur. Causa igitur obdurationis est voluntas auertens. et hec inicit. Voluntate resistens. et hec continuat culpa pmerens et hec confirmat. Deus gratiam non datur. et hec non liberat. Deus iuste puniens. et hec ordinat. Finit.

Opusculum de indulgentiis eiusdem cancellarij

Omnis que alligaueritis super terram/ erunt ligatae in caelis. Et quaecumque solueritis super terram/ erunt soluta et in caelis. Mat. xviii. Collata est autem potestas hec hic promissa/ dum post resurrectionem Christus apparet discipulis suis in sufflavit in eos et dixit. Accipite spiritum sanctum/ quorum remiseritis peccata remittuntur eis. et quorum retinueritis retenta sunt. Joh. xx. Specialiter autem et excellenti data est ista potestas clauium ecclesie/ promissa prius Petro ibi/ tibi dabo clauem regni caelorum. Mat. xvi. Dum post resurrectionem ter interrogat de dilectione/ dixit Christus sibi ter rudenti quod eum diligeret. pasce agnos meos. pasce oues meas. Fundauerat autem Christus potestatem alligandi

di iuridice per excommunicationem dum dixerat. quod si ecclesiam non audierit. etc. Fundat denique super premissis/ potestas omnis/ indulgentias conferendi. Super quibus quod varij varie tradiderunt. Placuit sequentes annotare pauculas consideraciones. Prima consideratio. Potestas clauium ecclesie/ iudicialis et forinseca/ non extendit se simpliciter et directe/ ad remissionem culpe. Ratio quod requirit sacramentalis confessio et absolutio quod non fit in publico et iudiciali foro. Secunda. Potestas clauium iudicialis et publica/ non extendit se principaliter et directe ad diminutionem pene/ nisi illi quae infligitur aut infligere potuit/ cuiusmodi sunt pene excommunicationum. et quarumcumque irregularitatum. inhabilitationum circa legitimos actus ecclesiasticos aut civiles. Ratio quod ad partem que excipit et affirmat. quia cuius est condere huiusmodi est destruere vel interpretari. Sed negatiua patet per idem argumentum a contrario sensu deductum. Tertia.

Potestas clauium ecclesie super indulgentiis concedendis/ modis quibus consuevit vti ecclesie vel ecclesie plati/ a summo usque deorsum/ per quotarum dierum et annorum/ presupponit necessario remissionem vel indulgentiam in foro secreto conscientie seu confessionis sacramentalis. de facto vel in voto seu proposito. et sepius in facto. iuxta tenorem bullarum quibus inserit hec clausula. vere penitentibus et confessis. nisi collator indulgentiarum/ intendat satis esse quod homo sit in caritate contritus/ scilicet cum proposito tempore et loco confessionem facere actualem. Esset autem ista favorabilior interpretatio sine confessione quod libet. Quarta. Potestas clauium ecclesie/ sacramentalis et in foro conscientie/ eminentior est vtilior et eligibilior in collatione indulgentiarum quod potestas sola iudicialis. Ratio patet ex precedentibus. quoniam sine confessione sacramentali de facto vel in voto seu proposito/ nulli dies indulgentiarum vel a pena vel a culpa sortiuntur effectum.

Quinta. Solus papa supremus Christus cum patre et spiritu sancto/ potest dare plenam auctoritatem indulgentiam omnimodam a pena et culpa. quam dum confert/ dat innumerabiles et infinitos indulgentiarum dies. Ratio quia vel absoluit et quitat totam penam debitam peccato mortali. siue sit originale siue actuale. Et hec quidem est infinita extensio et atque duratio. Et si